

Sprawozdanie z I Kongresu Gerontologów Społecznych

1st Congress of Social Gerontologists report

Streszczenie: Tekst jest sprawozdaniem z I Kongresu Gerontologów Społecznych, odbywającego się pod hasłem *50-lecie Uniwersytetów Trzeciego Wieku. Doświadczenia – Refleksje – Wizje*. Wydarzenie miało miejsce w Ustroniu w dniach 18–19 maja 2023 i stanowiło okazję na spotkanie pracowników naukowych z praktykami pracującymi z osobami starszymi. Wystąpienia prezentowane były w następujących sekcjach tematycznych: *Potencjał uczenia się osób starszych; Uniwersytet trzeciego wieku dzisiaj – perspektywa praktyków; Uwarunkowania aktywności ludzi starszych – perspektywa badaczy; Społeczny wymiar starości; Senior w świecie technologii i innowacji; Dobre praktyki w UTW; Sesja online; Kryzysy i wyzwania starości; Przejawy aktywności osób starszych*. W programie przewidziano czas na dyskusję i wymianę refleksji. Kongres przebiegał w atmosferze współpracy i wzajemnego szacunku, a jego uczestnicy wyrażali nadzieję na ponowne spotkanie i dyskusję w przyszłości.

Słowa kluczowe: Kongres, sprawozdanie, gerontologia, starość, Kongres Gerontologów Społecznych

Summary: The text is a report from the 1st Congress of Social Gerontologists held under the theme “50th Anniversary of Third Age Universities: Experiences – Reflections – Visions”. The event took place on May 18–19, 2023, in Ustron. It allowed academic researchers to meet with practitioners working with older people. During the congress, presentations were given in the following thematic sections: The learning potential of older adults, Third Age University today – practitioners’ perspective, Determinants of older people’s activity – researchers’ perspective, The social dimension of aging, Seniors in the world of technology and innovation, Good practices in Third Age Universities, Online session, Crises and challenges of aging, Manifestations of older adults’ activity. The program included time for discussion and exchange of reflections. The congress was conducted in an atmosphere of cooperation and mutual respect, and participants expressed hopes for future meetings and discussions.

Keywords: Congress, report, gerontology, old age, Congress of Social Gerontologists

1 Uniwersytet Łódzki, jakub.fabis@edu.uni.lodz.pl

W dniach 18–19 maja 2023 roku odbył się I Kongres Gerontologów Społecznych sygnowany hasłem *50-lecie Uniwersytetów Trzeciego Wieku. Doświadczenia – Refleksje – Wizje*, zorganizowany przez Stowarzyszenie Gerontologów Społecznych we współpracy z Akademią WSB w Dąbrowie Górniczej, Uniwersytetem Łódzkim oraz Ogólnopolską Federacją Stowarzyszeń Uniwersytetów Trzeciego Wieku. Wydarzenie odbyło się w Ustroniu, a jego celem była wymiana refleksji pomiędzy zajmującymi się tematyką starzenia się i starości pracownikami naukowymi oraz pracującymi z osobami starszymi i na rzecz osób starszych praktykami. W Kongresie wzięli udział przedstawiciele ośrodków akademickich, takich jak: Uniwersytet Łódzki, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Uniwersytet Pedagogiczny im. KEN w Krakowie, Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach, Uniwersytet Jagielloński, Uniwersytet Śląski, Uniwersytet Warszawski, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie, Uniwersytet Humanistyczno-Przyrodniczy im. Jana Długosza w Częstochowie, Akademia WSB w Dąbrowie Górniczej, Małopolska Uczelnia Państwowa w Oświęcimiu czy Uniwersytet WSB Merito, oraz przedstawiciele Uniwersytetów Trzeciego Wieku i organizacji, dla których ważna jest tematyka starości i gerontologii w Polsce.

Wydarzenie otworzyła uroczysta inauguracja. Uczestników powitał Przewodniczący Komitetu Organizacyjnego Kongresu dr hab. Arkadiusz Wąsiński, prof. UŁ, oraz Przewodniczący Komitetu Naukowego dr hab. Artur Fabiś, prof. AWSB. Głos zabrali także Kierownik Katedry Pedagogiki Akademii WSB w Dąbrowie Górniczej dr hab. Marek Walancik, prof. ucz., oraz Wiceprezydentka AIUTA mgr Małgorzata Stanowska.

Pierwsza część sesji plenarnej Kongresu, moderowana przez dra hab. Arkadiusza Wąsińskiego, prof. UŁ, oraz dra hab. Marka Walancika, prof. AWSB, nosiła tytuł *Potencjał uczenia się osób starszych*. W otwierającym wystąpieniu prof. dr hab. Elżbieta Dubas mówiła o odnajdywaniu humanistycznej perspektywy uczenia się w starości, przypominając poprzez analizę funkcji uczenia się osób starszych o niezwykłych wartościach człowieczeństwa. Następnie dr hab. Zofia Szarota, prof. UW, również nawiązując do funkcji uczenia się, opisała wspólnoty uczących się seniorów, przywołując ich przykłady i dynamikę rozwoju. Dr hab. Artur Fabiś, prof. AWSB, w swoim referacie starał się przedstawić portret polskich senierek i seniorów, wskazując jednocześnie na luki w dostępnej w tym obszarze literaturze i badaniach empirycznych. Nawiązując do perspektywy międzykulturowej, dr Krzysztof Pierścieniak wskazywał na rolę różnic ideologicznych w procesie przygotowywania przez instytucje ofert odpowiadających na wyzwania wieku senioralnego. Pierwszą część sesji plenarnej zamknęło wystąpienie dra hab. Arkadiusza Wąsińskiego, prof. UŁ, dotyczące odkrywania

potencjału edukacyjnego osób starszych w praktyce życia codziennego z perspektywy ich aktywności autokreacyjnej.

Po przerwie, która upłynęła na ożywionych dyskusjach związanych z tematyką Kongresu, nastąpiła druga część sesji plenarnej, moderowana przez mec. Wiesławę Borczyk z Ogólnopolskiej Federacji Stowarzyszeń Uniwersytetów Trzeciego Wieku oraz Wiceprezydentkę AIUTA mgr Małgorzatę Stanowską. Nosiła ona tytuł *Uniwersytet trzeciego wieku dzisiaj – perspektywa praktyków*. Tę część sesji rozpoczęła dr Renata Mischuk, zwracając w swoim wystąpieniu uwagę na potrzeby edukacyjne seniorów z Uniwersytetów Trzeciego Wieku w nawiązaniu do doświadczeń z województwa świętokrzyskiego oraz badań własnych. Następnie mec. Wiesława Borczyk rozpoczęła angażującą uczestników dyskusję na temat liderów Uniwersytetów Trzeciego Wieku oraz trudności, z jakimi muszą się mierzyć.

Ostatnia część sesji plenarnej tego dnia, która odbyła się już po wspólnym obiedzie, nazwana została *Uwarunkowania aktywności ludzi starszych – perspektywa badaczy* i była moderowana przez dra hab. Artura Fabisia, prof. AWSB, oraz dr Renatę Konieczną-Woźniak. Rozpoczęło ją wystąpienie prof. dra hab. Janusza Andrzeja Majcherka dotyczące robotyzacji usług opiekuńczych kierowanych do seniorów, w którym prelegent podkreślał zarówno zagrożenia, jak i szanse związane z postępującym rozwojem technologicznym w opisywanym obszarze. Następnie dr hab. Agata Chabior, prof. UJK, przybliżyła tematykę aktywności edukacyjnej w starości, nawiązując do teorii aktywnego i pomyślnego starzenia się. Dr Renata Konieczna-Woźniak w swoim wystąpieniu również podjęła tematykę wartości uczenia się w starości, podkreślając, że osoby starsze mogą pełnić role zarówno uczących się dorosłych, jak i edukatorów dla młodszych pokoleń. Sesję plenarną tego dnia zamknęły dr hab. Jolanta Maćkiewicz, prof. UP, i dr Joanna Wnęk-Gozdek, przybliżając różne formy edukacji skierowane do seniorów w procesie przełamywania barier w międzynarodowych międzypokoleniowych relacjach z wnukami dorastającymi za granicą. Prelegentki oparły to interesujące wystąpienie na analizie badań własnych.

Po ożywionej debacie oraz przerwie kawowej nastąpił podział na dwie sekcje panelowe. Pierwsza dotyczyła *Społecznego wymiaru starości* i była moderowana przez dr hab. Zofię Szarotę, prof. UW. W jej trakcie dr hab. Marek Walancik, prof. AWSB, podjął próbę odpowiedzi na pytanie o poczucie bezpieczeństwa osób starszych w dobie globalnych kryzysów ostatnich lat. Dr Marcin Muszyński, prezentujący wyniki badań, w swoim wystąpieniu podjął tematykę procesu uczenia się stawania się osobą starą. Następnie dr Bogusław Dziecioł zarysował sytuację społeczną osób starszych w społeczeństwie i sposoby jej poprawienia, odwołując się do paradygmatu społeczno-personalistycznego oraz metateorii społecznego

ładu. W ostatnim w tej sekcji wystąpieniu przedstawiciel *Głosu Seniora* Marek Pilch mówił o aktywizacji osób starszych i programie Gmina Przyjazna Seniorom – Ogólnopolska Karta Seniora.

W tym samym czasie w drugiej sekcji odbywał się panel zatytułowany *Senior w świecie technologii i innowacji*, moderowany przez dr hab. Dorotę Gierszewski. Jej otwierające sekcję wystąpienie dotyczyło ryzyka wykluczenia cyfrowego osób starszych i sposobów zasypywania metaforycznej cyfrowej przepaści, oddzielającej seniorów od rozwijającego się technologicznie społeczeństwa. Wystąpienie dr Agaty Jopkiewicz również dotyczyło poszukiwania przez seniorów swojego miejsca w technologiczowanym świecie, ich radzenia sobie w nim, ich aktywności i postrzeganych przez nich szans i ograniczeń. Sekcję domknął referat dr Anny Gutowskiej na temat zagadnień związanych z zapewnieniem dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, do których zaliczane są również osoby starsze.

Pierwszy dzień Kongresu zakończyła uroczysta kolacja, podczas której uczestnicy w przyjaznej atmosferze wymieniali się refleksjami i wrażeniami z całego dnia intensywnych obrad.

Drugi dzień wydarzenia rozpoczęła sesja plenarna *Dobre praktyki w UTW*, moderowana przez dr hab. Agatę Chabior, prof. UJK, oraz dr Joannę Wnęk-Gozdek, która wraz z dr hab. Jolantą Maćkovicz, prof. UP, w otwierającym wystąpieniu opowiedziała o aktywności edukacyjnej najstarszych seniorów, przywołując przykłady polskich stulatków. Następnie dr Wojciech Świtalski w przystępny sposób zaprezentował funkcjonalności elektronicznej platformy na rzecz uczenia się dorosłych w Europie EPALE. Dr hab. Anna Leszczyńska-Rejchert omówiła z perspektywy geragogicznej działania edukacyjne podejmowane na rzecz seniorów zamieszkujących Warmię i Mazury, odwołując się zarówno do przykładów Uniwersytetów Trzeciego Wieku, jak i innych form edukacji osób starszych. Dr Anna Przygoda w swoim wystąpieniu mówiła o roli Uniwersytetów Trzeciego Wieku w aktywizacji społecznej osób starszych, odwołując się do przykładu praktyk stosowanych w UTW w Starachowicach podczas jego piętnastoletniej działalności. Innym przykładem dobrych praktyk podzieliła się z uczestnikami Kongresu dr Małgorzata Krawczyk-Blicharska. Mówiła o działalności Otwartego Uniwersytetu Seniora UJK, pokazując nowe możliwości wynikające z działań inkluzyjno-oświatowych szkoły wyższej zorientowanych na aktywizację seniorów.

Po krótkiej przerwie odbyła się sesja online, podczas której uczestnicy Kongresu połączyli się wspólnie z zaproszonymi do wygłoszenia wystąpień gośćmi. Sesję moderowali dr Marcin Muszyński i mgr Jakub Fabiś. Pierwszym prelegentem był prof. dr hab. Bogusław Śliwerski, który mówił o hermeneutyce pedagogicznej w czasach przełomów ustrojowych w Polsce, odnosząc się do doświadczeń osób starszych. Później MSc Natasa Todorovic przedstawiła wyniki

przeprowadzonych przez siebie badań na temat osób starszych ze zdiagnozowaną chorobą neurodegeneracyjną.

Podobnie jak poprzedniego dnia pozostałe wystąpienia przebiegły w podziale na sekcje. Pierwsza sekcja zatytułowana została *Kryzysy i wyzwania starości* i moderowały ją dr Justyna Sztobryn-Bochomulska oraz dr Agnieszka Kozerska. Dr Sztobryn-Bochomulska otwarła sekcję wystąpieniem dotyczącym uczenia się w żałobie, zarówno w kontekście nauczania się funkcjonowania w sytuacji utraty, ale także w aspekcie dostrzegania potencjału edukacyjnego tkwiącego we wsparciu osób w żałobie. Następnie dr Agnieszka Kozerska i dr Dorota Ciechanowska podzieliły się wynikami swoich badań dotyczących przejawów transformatywnego uczenia się w związanych z pandemią COVID-19 doświadczeniach młodszych i starszych kobiet, a także opowiedziały o związku owych doświadczeń z poczuciem samotności, z uzyskiwanym wsparciem społecznym i z poczuciem satysfakcji z życia. W kolejnym wystąpieniu mgr Kamila Rzosińska analizowała zjawisko uczenia się międzypokoleniowego z perspektywy znaczącego wydarzenia biograficznego. Dr Aleksandra Załustowicz w swojej prelekcji przybliżyła metody i techniki, które można stosować w pracy z osobami z zaburzeniami psychicznymi wieku podeszłego w domach pomocy społecznej. Jako ostatni w sekcji wystąpił dr Michał Szyszka, który scharakteryzował zaobserwowane przez siebie typowe schematy i modele prezentowania w mediach tematów związanych z osobami starszymi w kontekście narracji o pomaganiu i funkcjonowaniu pomocy społecznej.

Druga sekcja, która odbywała się w tym samym czasie, dotyczyła *przejawów aktywności osób starszych*. Moderowali ją dr Wojciech Świtalski i mgr Justyna Gomolla. Jako pierwsza wystąpiła dr Joanna Golonka-Legut, która podkreśliła w swoim referacie wagę bezpośredniego kontaktu z naturą dla społecznego i psychofizycznego dobrostanu oraz rozwoju w procesie całościowego uczenia się seniorów, odwołując się do realizowanych we współpracy z Fundacją Leśne Przebudzenie warsztatów dla osób starszych. Dr Katarzyna Jas podzieliła się przykładem dobrych praktyk, opowiadając o działalności Dziennego Domu Opieki Tabor w Cieszynie. Jego oferta kierowana jest do osób starszych, którym stan zdrowia lub sytuacja ekonomiczna nie pozwalają na korzystanie z oferty społeczno-kulturalnej. Następnie dr Wojciech Świtalski zaprezentował wyniki prowadzonych przez siebie badań dotyczących aktywności osób starszych w brydżu sportowym oraz ich osiągnięć na tle młodszych generacji. Dr Artur Łacina-Łanowski przybliżył uczestnikom sekcji sylwetkę Aleksandra Kamińskiego, ze szczególnym uwzględnieniem jego wkładu w rozwój idei wychowania do starości. Jako ostatni wystąpili mgr Justyna Gomolla i mgr Jakub Fabiś, referując wyniki badania dotyczącego znaczeń, jakie zaangażowane twórczo osoby starsze nadają swojej artystycznej aktywności.

I Kongres Gerontologów Społecznych zakończył wspólny obiad, poprzedzony uroczystym pożegnaniem, w trakcie którego organizatorzy mieli okazję podziękować uczestnikom za udział, wartościowe wystąpienia i ożywioną dyskusję. Wyrazy wdzięczności składali także sami uczestnicy i wyrażali nadzieję na ponowną możliwość spotkania i wymiany refleksji podczas kolejnych Kongresów Gerontologów Społecznych w przyszłości.